

058 Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']

Vooraf

Op 6 juni 1932 schrijft Mondriaan aan zijn vriend Cees Bergman¹: 'Ik heb een introductie nog aan mijn boekje toegevoegd, omdat de mensen niet begrijpen hoe een schilder zich met levensquesties kan bemoeien en niet inzien, dat de levenswetten zich misschien wel 't duidelijkst nog in de kunst verwerklijken.'²

Opmerkelijk is dat Mondriaan deze introductie voor [056] *L'art nouveau - la vie nouvelle* niet heeft toegevoegd aan het typoscript³ dat als 'prototype' voor zijn boekje diende, maar apart heeft gehouden.

Bron

In Mondriaans nalatenschap⁴ bevindt zich een manuscript met de titel 'Introduction'; dit manuscript krijgt - naar de vindplaats - de aanduiding: manuscript '31'.

Manuscript '31' bestaat uit twaalf met pen beschreven schrijfblokbladen⁵. De bladen zijn aan één zijde beschreven en rechtsboven genummerd van 1 tot en met 10; tussen de pagina's 2 en 3 en tussen pagina's 6 en 7 is een ongenummerd vel gevoegd met een toevoeging.

De tekst is netjes geschreven, wat wijst op een laatste definitieve versie. Toch heeft Mondriaan op verschillende plaatsen correcties aangebracht.

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst is de enige bron, manuscript '31' uit het Holtzman Deposit.

Titel

De titel van manuscript '31' is ook de titel voor de gepresenteerde tekst. Maar om in deze titel duidelijk te maken dat deze *Introduction* bedoeld is voor de tekst *L'art nouveau - la vie nouvelle*, krijgt de titel een toevoeging. De titel van de leestekst is: *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']*.

Deze toevoeging is in overeenstemming met hetgeen Mondriaan schrijft aan zijn vriend Alfred Roth⁶ (24 juli 1932): 'J'ai fait encore une courte introduction à mon livre.'

Datering en ondertekening

Het manuscript is gedateerd: 'Paris - juin 32'. Dit is ook de datering van de gepresenteerde tekst: juni 1932⁷. Mondriaan heeft manuscript '31' niet ondertekend.

Ontstaan en publicatie

In zijn brief van 24 maart 1932 aan Alfred Roth spreekt Mondriaan voor het eerst over 'une préface courte' en 'une petit introduction' voor *L'art nouveau - la vie nouvelle*: 'Ce qui pourrait en faciliter la compréhension, c'est une préface courte, écrite soit par moi soit par un autre (Backlund⁸ par exemple). Une petite introduction. Dans votre première lettre vous parliez des images, mais cela n'aiderait pas à la compréhension. On n'a qu'à suivre logiquement le cours de la conception: c'est tout.'⁹

Aan Cees Bergman zegt Mondriaan over de inleiding (6 juni 1932): 'Ik heb een introductie nog aan mijn boekje toegevoegd, omdat de mensen niet begrijpen hoe een schilder zich met levensquesties kan bemoeien en niet inzien, dat de levenswetten zich misschien wel 't duidelijkst nog in de kunst verwerklijken. In de oude kunst zijn ze dan ook vaag, maar in de nieuwe kunst en vooral in mijn werk

¹ Cees Bergman (1867-1947), amateurschilder, schilderles van Mondriaan.

² Vindplaats fragmenten uit brieven aan Bergman: Archief Anna Bergman, Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis – RKD, Den Haag.

³ Typoscript '30C' in het Holtzman Deposit. (Zie de toelichting bij 056.)

⁴ Holtzman Deposit: Box 1, Folder 31.

⁵ Afmeting: 26,6 x 20,9 cm (10½ x 8¼ inch).

⁶ Alfred Roth (1903-1998), Zwitsers architect.

⁷ In juni 1932 is het adres van Mondriaan: 26 Rue du Départ, Parijs.

⁸ Sven Bäcklund (1889-1953), Zweeds socioloog en journalist; vriend van Alfred Roth; schrijft artikel over Mondriaan in: *Hyresgästen (Göteborg)*, no. 20, (15 oktober 1931): 1-3.

⁹ S. Lemoine (ed.). *Piet Mondrian/ Alfred Roth Correspondance*. Paris, 1994: 71-72.

komen ze helder uit. Zo kan ik, dingen ontwikkelen en wetten aangeven langs welke het leven gaat en zo wordt alles dan 'reëel' en geen illusie wat betreft evenwicht en geluk in het leven. Ik bouw alles op de waarneming; maar omdat die een hele cultuur inhoudt is juist de kunst zo geschikt 't te tonen, daar deze nu aan het einde van zijn cultuur gekomen is en we 't geheel kunnen overzien.'

Uit de volgende drie brieven - alle geschreven in juni 1932 - blijkt, dat Mondriaan blijft sleutelen aan zowel de inleiding als aan de tekst *L'art nouveau - la vie nouvelle* zelf. Op 15 juni 1932 meldt hij aan Louk Hoijack¹⁰: 'Ik had nog een introductie er bij gemaakt en de heele boel nog weer eens gecorrigeerd van inhoud.'¹¹ Op 16 juni 1932 laat hij Alfred Roth opnieuw weten: 'Alors je me suis mis à la révision et j'ai trouvé bien de[s] choses qui n'étaient pas très claires ou exactes et j'ai fait une introduction pour faire mieux comprendre ce que je veux.'¹² En op 27 juni 1932 schrijft hij nog eens aan Louk: 'Ik schreef er ook een inleiding bij, vooral na het niet-begrijpen van de Fr. M.¹³ voor zoover ze het inzagen. Ze hebben wel het ideeële in me gewaardeerd maar het oneens zijn is juist over het praktische inzicht, enfin dit vertel ik je wel eens.'

In de tweede helft van 1932 belooft Mondriaan vier keer aan Alfred de inleiding te zullen sturen¹⁴. De eerste keer op 24 juli 1932: '[PS] J'ai fait encore une courte introduction à mon livre dont une copie je vous enverrai dans quelques semaines.' De tweede keer op 7 september 1932: 'Avec la chaleur je n'ai pu faire beaucoup de sorte que je ne vous ai pas encore envoyé mon introduction à mon livre. Mais bientôt je vous l'enverrai.' De derde keer op 31 oktober 1932: 'Je lui ai dit que dans peu de temps j'enverrai à vous l'introduction (comme je vous ai promis) et plus tard directement à Backlund, (j'espère dans deux mois) le nouveau manuscrit, revu et complété. Cela pour ne pas perdre du temps parce que Backlund a bien voulu me promettre d'écrire une préface. [...] Quand vous aurez lu mon introduction vous m'obligerez de me faire savoir ce que vous en pensez et la donner à Backlund.' En de vierde keer op 19 december 1932: 'Je ne vous ai pas envoyé l'introduction que j'ai faite parce que, d'abord elle doit être encore revue et ensuite je n'avais pas le temps d'en faire un double.' Voor zover bekend heeft Mondriaan *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']* nooit naar Roth gestuurd.

De *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']* is gepubliceerd in februari 2011 in *Les Cahiers du Musée national d'art moderne*¹⁵.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁶. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *architecture nouvelle, art nouveau, culture de l'art, équilibre universel, équivalences des oppositions, équivalence mutuelle, loi d'équivalence, rapports équivalents, Société des Nations.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Mondriaan schrijft op 6 juni 1932 aan Cees Bergman dat hij een introductie aan zijn boekje heeft toegevoegd. De datering van de brief en de opmerking in de brief doen vermoeden dat hij de *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']* in de maand mei van 1932 zal hebben geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné werkte Mondriaan in 1932 aan acht schilderijen: B230-B237¹⁷. Hij zal bij het schrijven aan *Introduction [to 'L'art nouveau - la vie nouvelle']* aan één of meer van deze schilderijen hebben gewerkt.

¹⁰ Louis (Louk) Hoijack (1893-1967); Nederlands filosoof en maatschappijcriticus.

¹¹ Vindplaats brieven aan Hoijack: RKD-MCP – 44-45.

¹² S. Lemoine (ed.). *Piet Mondrian/ Alfred Roth Correspondance*. Paris, 1994: 73-74.

¹³ 'Franc-Maçonnerie': Franse vrijmetselaars, waarbij Mondriaan zich in 1932 (vergeefs) probeerde aan te sluiten.

¹⁴ S. Lemoine (ed.). *Piet Mondrian/ Alfred Roth Correspondance*. Paris, 1994: 75-85.

¹⁵ *Les Cahiers du Musée national d'art moderne*. Centre Pompidou, Paris. (Winter 2010/lente 2011): 32-37.

¹⁶ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁷ CRII: 362-366.